

Opsporingsonderzoeken met behulp van patiëntgegevens van zorginstellingen?

Inge Kruit
Stafjurist De Rooyse Wissel

Op de politie en het Openbaar Ministerie ben ik nooit jaloers geweest en na de uitspraak van de Hoge Raad die hieronder aan bod komt zeker niet. Maar toch is het geen slechte beslissing, integendeel, het helpt ingewikkelde vraagstukken te verhelderen en dat zonder onnodige uitkleding van de rechtspositie van de patiënt.

Waar gaat het om? Politie en justitie probeerden in 2007 een misdrijf op te lossen dat bij of in een ziekenhuis was gepleegd. Welk misdrijf? Dat weten we niet. Maar het openbaar ministerie vroeg het ziekenhuis in het kader van het opsporingsonderzoek de persoonsgegevens van alle personen die zich tussen 07.00u en 11.00u op de dag van het misdrijf in het ziekenhuis hadden gemeld. Het ziekenhuis verweerde zich heldhaftig en beriep zich op de geheimhoudingsplicht die hulpverleners hebben en het daarvan afgeleide beroepsgeheim van de zorginstelling. Gegevens over patiënten werden dus niet afgestaan!

Het Openbaar Ministerie (OM), mogelijk geïrriteerd, vroeg de rechtbank te oordelen over deze weigering van het ziekenhuis. En wat gebeurde er? Het ziekenhuis werd in het gelijk gesteld! Bijzonder hieraan is dat de rechtbank (voor zover ik weet voor het eerst) definieerde dat onder "medische gegevens" die beschermd worden door de geheimhoudingsplicht, ook de identiteitsgegevens vallen (naam, woonplaats, en geboortedata van patiënten). En hoewel het openbaar ministerie de bevoegdheid heeft om gegevens te vorderen van instanties, wordt in art. 126nd lid 2 Sv een uitzondering gemaakt voor gegevens die over iemands gezondheid gaan. Die gegevens mag het OM niet opvragen. Nu het ziekenhuis toch werd gevraagd om "medische gegevens" trad het OM buiten het (wet)boekje. Het ziekenhuis mocht dus weigeren, aldus de rechtbank. Het OM vroeg de Hoge Raad om dit oordeel te toetsen, maar ook de Hoge Raad stelde op 3 maart 2009 (LJN: BG9218) vast dat ziekenhuizen hun medische gegevens, waaronder identiteitsgegevens, mogen beschermen en dus niet hoeven af te staan aan het OM ten behoeve van opsporingsonderzoeken.

Met dit arrest is echter geen eind gekomen aan gerechtelijke disputen tussen zorginstellingen en het OM. De rechtbanken Maastricht en Assen bijvoorbeeld hebben zich nadien nog gebogen over de vraag of een zorginstelling dossiergegevens moest uitleveren aan het OM (zie hierover meer uitgebreid Gezondheidszorg jurisprudentie, 23-03-2010, af. 2, p. 213-223). Dit met wisselende uitkomst; in het eerste geval werden uitzonderlijke omstandigheden aangenomen die de doorbreking van het beroepsgeheim rechtvaardigden, in het tweede geval prevaleerde juist het verschoningsrecht (omdat maatschappelijke belangen niet rechtvaardigden dat de geheimhouding doorbroken wordt, aldus Rb Assen).

Waarom is deze jurisprudentie voor FPC's van belang? Ook onze instellingen krijgen te maken met verzoeken van politie en justitie om patiëntgegevens over te dragen. Hulpverleners en directies zitten vaak met de handen in het haar als zo'n verzoek binnenkomt. Men weet enerzijds dat de geheimhouding belangrijk is, maar de goede samenwerking met de politie en het OM mag anderzijds niet veel schade oplopen. Wat te doen met dergelijke verzoeken?

Dankzij de Hoge Raad weten we nu zeker dat identiteitsgegevens van patiënten ook onder de medische gegevens vallen en dus in beginsel beschermd moeten worden, ook als het OM deze gegevens opvraagt in het kader van een strafrechtelijk onderzoek! We kunnen dus niet splitsen tussen persoonsgegevens en medische gegevens. Voor al deze informatie geldt hetzelfde; het verschoningsrecht prevaleert, tenzij er sprake is van een uitzonderingssituatie, te weten die van de *uitzonderlijke* omstandigheden.

Zorginstellingen moeten wat mij betreft niet te snel op die uitzonderingssituatie anticiperen; de hoofdregel is niet voor niets wettelijk verankerd; de geheimhoudingsplicht is te belangrijk omdat het de algemene en individuele gezondheidszorgbelangen waarborgt. Zelfs het OM moet zich hiernaar in beginsel voegen. Als het OM desondanks gegevens opvraagt, is het aan de zorginstelling om een eigen kritische afweging te maken en desnoods de rechter erbij te betrekken als het OM indruist tegen de afwijzing van het ziekenhuis. Want vanzelfsprekend is de overdracht van persoons- en andere medische gegevens zeker niet (en dat moet het evenmin worden)!